

LAPIN MAAKUNTAMUSEO

KOKKO 1992

KOKKO 1992, 12.VSK

JULKAISIJA

Lapin Lintutieteellinen Yhdistys ry.
PL 69
96101 ROVANIEMI

Päätoimittaja
Jukka Jokimäki
Asemieskatu 36 as 18
96100 ROI

Talous- ja tilausasiat:
PL 69
96101 ROI

LLY:n jäsenet saavat lehden jäsen-
etuna. Tilausmaksu muille 45 mk.

Jäsenmaksut 1993:
työssäkäyvät 40,- ja muut 20,-

Kansikuva:
Paavo Laine: Kuukkel

Sivu 17:
Paavo Laine: Sinitiaiset

SISÄLLYS

Jokimäki, Jukka:
Etelä- ja Keski-Lapin linnuston faunisti-
nen katsaus 1983-19891

Pulliainen, Erkki & Saari, Lennart:
Taantuvatko pulmuset (*Plectrophenax*
nivalis) levinneisyysalueensa etelä-osis-
sa?22

Pulliainen, Erkki & Saari, Lennart:
Helmipöllön (*Aegolius funereus*) esiinty-
minen Itäkairassa25

Halonen, Jorma:
Pellonjärvi - peräpohjolaan lintupara-
tiisi28

ETELÄ- JA KESKI-LAPIN LINNUSTON FAUNISTINEN KATSAUS 1983-89

Jukka Jokimäki

Artikkeli on jatkoa Jokimäen & Punosen 1985 julkaisemalle Lapin linnuston faunistiseen katsaukseen vv. 1973-82 Etelä- ja Keski-Lapin osalta. Tästä julkaisusta on jätetty pois Pohjois-Lapin (= Enontekiön ja Inari-Utsjoki-Lapin) havainnot, koska niistä on vastikään ilmestynyt oma artikkeli (Hilden & Järvinen 1987) tai artikkeli on juuri ilmestymässä (Karhu ym.).

Havainnointiteho on vaihdellut alueittain, Pelkosenniemeltä oli havaintoja käytettävissä vain vuosilta 1983-84 ja Rovaniemellä tarkkailuteho on vähentynyt syksystä 1984 lähtien.

Ajanjaksona saatiin Lapille kolme uutta lajia: pikkuhuitti 1983, ruostesiipirastas 1983 ja pensassirkkalintu 1986. Ensipesinnät varmistettiin nokikanalla 1989, mustaleppälinnulla 1985 ja pikkulepinkäisellä 1984.

Selvä runsastuminen havaittiin silkkiuikulla, kanadanhanhella, sinitiaisella, nokkavarpusella, viherpeipolla ja pikkusirkulla. Taantuneita olivat ainakin metsäkanalinnut, vanhojen metsien linnut sekä kottarainen.

KÄYTETYT LYHENTEET:

ad	=	vanha
juv	=	nuori
subad	=	esiakuinen

n	=	naaras
k	=	koiras
jp	=	juhlapukuinen
kp	=	kesäpukuinen
tp	=	talvipukuinen
kv	=	kalenterivuosi
Ä	=	laulava
ä	=	muuten ääntelevä

MUUTTOSUUNNAT:

N = pohjoinen (north) jne.

R = Rariteettikomitean hyväksymä havainto

L = LAHKO-komitean hyväksymä havainto

KUNNAT:

Kolme ensimmäistä kirjainta esim. ROV = ROVaniemi, poikkeuksina PLK = Pelkosenniemi ja KMJ = Kemijärvi

HAVAINNOITSIJAT:

JH = Jorma Halonen, THa = Taneli Halonen, TH = Teuvo Hietajärvi, JJ = Jukka Jokimäki, O&HJ = Osmo & Helka Junila, HK = Heikki Karhu, MK = Mika Knuuti, RK = Reijo Koivuranta, MM = Martti Melamies, VN = Vesa Nivala, PPa = Pekka Paarman, OP = Ossi Pihajoki, PPi = Pekka Piisilä, PP = Pekka Punnonen ja VTA = Värriön tutkimusasema.

Muut havainnoitsijat on ilmoitettu koko nimellään. LK = Lapin Kansa-lehti, LM = Lintumies-lehti.

LAJISTOLLINEN KATSAUS

AMERIKANJÄÄKUIKKA *Gav imm*
R 2.7.1986 1 ad jp SOD, Sompiojärvi
(M.Heinonen, P.Routasuo).

PIKKU-UIKKU *Tac ruf*
10.11.1985 1 tp SOD, Porttipahta
(HK, OP, O.Osmonen, M.Rikkonen) ja
25.10.1986 1 SOD, Kelujärvi (OP).

SILKKIUIKKU *Pod cri*
Kevätmuutolla säännöllinen alueen ete-
läosissa. Varmimmat tapaamispaikat
PEL, Pellonjärvi ja Paamajärvi (JH
ym.) sekä RAN, Portimojärvi 1985-87
(MM).

Havainnot pohjoisempaa: vuosi 1983
SOD, Porttipahta (ilm. PPa), 14.5.
1985 1 SOD, Kitinen Peurasuvanto
(PPa) ja 13.5.1986 1 SOD, Kitinen
Peurasuvanto (OP).

Syysmuutolla selvästi harvinaisempi
(SOD 1983, PEL 1985 ja ROV 1987).

Pesintä varmistettiin seitsemältä pai-
kalta: KIT, Kiistala 1983 (K.Pitkänen),
PEL, Pellonjärvi 1983 (JH), PEL, Paa-
majärvi 1984 (JJ, PP, MK) ja 1989
(R.Olsen), YLI, Kainuunkylän saaristo
1984 (PR), ROV, Tapionkylän Norva-
joki 1986 (T.Yrjänheikki /ilm. P.Rah-
ko), ROV, Muurola 1988 (JJ, PP) sekä
ROV, Niskanperä 1988 (JJ).

Lisäksi kesähavainto 15.6.1987 SAV,
Ainijärvi 2 yks (VTA). Laji on runsas-
tunut Lapissa tuntuvasti (Ylimaunu
1989).

HÄRKÄLINTU *Pod gri*
20.5.1984 2 PEL, Pellonjärvi (JH), L
22.5.1984 1 SOD, Lokka (PPa), 1984
RAN (P.Impio), 6.6.1986 1 PEL, Pel-

lonjärvi sekä Kaaranneskoski (JH) ja
27.6.1986 2 RAN, Kuhan Takajärvi
(MM).

MUSTAKURKKU-UIKKU *Pod aur*
6.6.1983 1 PEL, Alposjärvi (RK), 7.
ja 24.6.1985 kn YLI, Meltosjärvi
(P.Rauhala, L.Tuominen), 21.5.1988 2
PEL, Pellonjärvi (JH) ja 3.6.1989 1
ROV, Saari-Kämä ROV-RAN-tienvarsi-
lampi (JJ ym.)

SUULA *Sul bas*
R 25.-26.9.1988 1 subad SOD, Ke-
lujärvi (I.Parviainen).

MERIMETSO *Pha car*
Muuttoaikoina säännöllinen (ks. Halo-
nen 1979), kevätmuutolla 1983 89 tavat-
tu kaikkiaan 241 yks. (liite 1). Run-
saiten ROV, Kemijokivarressa [esim.
10.4.1985 35N, 3.5.1986 14NE ja
29.5.1988 22N (JJ, VN, PP)]. Lisäksi
15.4.1983 noin 100 E SAL, Kellosekä
(VTA).

Kesäkuulta neljä havaintoa: 14.6.1983
1N PEL, Turtola (RK), 11.6.1984 1
2-kv SOD, Kelujärvi (OP, HK), 12.6.
1985 1 PEL, Miekajärvi (JH) ja 1.6.
1987 2N ROV, Muurola (JJ, VN, PP).

JALOHAIKARA *Erg alb*
R 27.6.1987 1 MUO, Muotkavaara
(T.Oesch, E.Hagman).

HARMAAHAIKARA *Ard cin*
9.5.1983 2, 10.5. 3 ja 22.5. alkaen
ainakin 1 (pesintäyritys ?) KIT, Kiistala
(K.Pitkänen), kesäkuu 1983 1 KIT,
Kuivasalmi (H.Uotila), 30.8.1983 1
KOL, Ylläsjokisuu (M. Mela), L 5.5.

1984 2 ad SOD, Kelujärvi (OP), *L* 7.5.1984 1 SOD, Riipi (K. Nikula), *L* 31.7.1984 1 KOL, Aalisjärvi (J. Piipola, J. Ahola /ilm. JH), *L* 28.8. - 3.9. 1986 1 KOL, Ylläsjokisuu (M. Mela), *L* 22.-23.7. 1987 1 KOL, Venejärvenkylä (I. Nikumaa), *L* 26.8.1987 1 KIT, Sirkka (K. Köngäs), 22.7.1988 1 MUO, keskusta (N. Rydberg /ilm. A. Arjava) ja 21.8.1988 1 ROV, Sierijärvi (Lehtinen).

KATTOHAIKARA *Cic cic*

30.6.1989 1 YLI, Etelä-Portimojärvi (M. V., A. Koivisto) ja 30.6.1989 1 PEL, kk (S. & J. Niva).

KYHMYJOUTSEN *Cyg olo*

5.-7.7. 1983 2 ad + 4 juv-pukuista ROV, Ounasjokisuisto (PP, JJ) ja 24.9. 1987 1 RAN, Kuivauslampi (J. Ilvesluoto /ilm. MM). Laji tavattu 1970-luvulla MUO, Kangosjärvellä (LK).

PIKKUJOUTSEN *Cyg col*

2.10.1988 2 SOD, Kelujärvi (OP).

LYHYTNOKKAHANHI *Ans bra*

R 15.5.1983 2 PEL, Pellonjärvi (JH ym.) ja R 15.6.1985 1 ROV, Vika Lamminaapa (JJ, VN, PP).

TUNDRAHANHI *Ans alb*

14.5.1983 2 ad + 1 juv PEL, Pellonjärvi (JH), 15.5.1983 1 ad PEL, Mätäs (JH ym.), *L* 8.5.1985 1 PEL, Pellonjärvi (JH, THa, K. Petäjäniemi) ja 30.1.-0.1987 13 ROV, Lehtojärvi (U. Haavikko /ilm. JH).

KILJUNHANHI *Ans ery*

R 13.5.1984 1m ROV, Paskis (JJ), 14.5.1987 1 SOD, Kelujärvi (PPa) ja 14.5.1987 1 SOD, Puolakkavaara (OP).

MERIHANHI *Ans ans*

L 13.-14.5.1983 1 RAN, kk (MM), 12.5. 1984 1S ROV, Muurola (JJ, VN, PP), 11.5. 1985 2 N ROV, Niskanperä (JJ, VN) ja 13.5.1985 1 SOD, Kitinen (OP).

KANADANHANHI *Bra can*

Selvästi yleistynyt, kevätmuuton aikana tavattu kaikkiaan 51 yks., joista peräti 26 keväällä 1989 (liite 1).

Kesähavaintoja neljältä paikalta: kesälä 1983 pesi (3 juv) YLI, Kainuunkylä (JH), ROV, Harjulampi 10.-16.6.1983 2 ad (JJ), 8.-9.6.19 MUO, kk (O. Öhman ym.), 8.6. 1986 1 SOD, Lappalaisjärvi (PPa), 14.7. 1986 1 RAN, Ryteinen (P. Ilvesluoto) ja 8.6.1989 1 SOD, Lappalaisjärvi (PPa). Laji on pesinyt Tornion Karungissa vuodesta 1979 lähtien (Rauhala 1980).

Syyshavaintoja neljä: 6.10.1984 1 SAL, Tuohikylä (metsästäjät), 22.10. 1984 11 YLI, Aavasaksa (A. Raappana), 3.11.1984 12 PEL, Juoksenki (N. & O. Syväniemi) ja 1.11.1987 10 SOD, Sattanen (PPa).

VALKOPOSKIHANHI *Bra leu*

Syksyllä 1987 koettiin Lapissa ennennäkemätön hanhiryynnistys, 24.-30.10. nähtiin yhteensä 404 yksilöä. Määritettyjen lisäksi havaittiin 26.10.-87 satoja muuttavia hanhia KMJ, kaupunki (ilm. T. Leino) ja 30.10. 1987 satoja KMJ, Vuostimo (H. Ämmälä). Samana syksynä nähtiin Kemin seudulla ennätykselliset 1100 valkoposkea (Lehto 1988).

Muut havainnot: *L* 20.8. 1984 1 SOD, Loueaapa (PPa ym.), *L* 25.5. 1985 1 PLK, Jänkäläisenaapa (P. Muhli ym.), 1986 SOD, Koitelainen (PPa) ja 28.5.1988 1 RAN, Hanhilampi (Lauri).

SEPELHANHI *Bra ber*

ℒ 2.6.1983 2 NE ja 30 NE SOD, Porttipahta (O.Hirvasvuopio ym.), ℒ 12.6.1983 1 MUO, Jerisjärvi (A.Koukila), 3.5.1986 1 N ROV, Muurola-alas (JJ,VN,PP), ℒ 4.6. 1986 1 PEL, Konttajärvi (P.H.Tikkanen, J.Vierre), noin 20.- 26.10.1987 noin 100 SOD, Lokka (PPa), 31.10.1987 noin 300 S SOD, Kelujärvi (PPa) ja 4.-5.11.1987 2 ROV, keskustan puistossa ja Viirinkan-kaalla (LK-lehti ja I. Koskinen).

RISTISORSA *Tad tad*

9.5.1985 1k SOD, Kotiaapa (OP), elokuu 1985 1 ammuttu SOD, (ilm. OP), 13.5. 1986 1 SOD, Kitinen (ilm. OP), 10.5.1987 2 SOD (OP), 23.-25.4.1987 1- 2 PEL, Repojärvi (P.H.Tikkanen, J.Paakki) ja 4.5.1989 1 SOD, Jeesiöjoki (OP). Keväällä Lapissa nähdyt ristisorsat voivat olla Pohjois-Norjassa (mm. Varangin ja Porsangerin vuonot) pesivää kantaa tai Perämereltä muuton pidentymisen yhteydessä Lappiin joutuneita yksilöitä.

LAPASORSA *Ana cly*

Kesähavainnot Keski-Lapista: 14.6.-1984 1k SOD, Ilmakkiaapa (T.Alanko), 27.5. 1986 1 SOD, Luostonlampi (PPa), 7.6. 1987 2k SOD, Kelujärvi (OP) ja 7.6. 1988 1k KOL, Sieppijärvi (JJ). Lajia ei ole tavattu SAV-SAL, Värriön alueella vuosina 1983- 89 (VTA). Pesintää ei vielä varmistettu Keski-Lapista, pohjoisimmat pesimäpaikat lienevät ROV, Ounasjokisuisto ja PEL, Pellonjärvi.

PUNASOTKA *Ayt fer*

Seitsemän havaintoa: 10.-17.5.1983 1n+2-12k PEL, Pellonjärvi (JH), 29.5.1984 1k YLI, Meltosjärvi (JJ,VN,

PP), 5.5.1986 1k PEL, Nivanpää (JH), 17.- 18.5.1986 1-3k PEL, Pellonjärvi (JH), 18.- 22.5.1988 1k PEL, Pellonjärvi (JH) ja 19.5.1988 1k ROV, Niskanperä (JJ) ja 3.6.1989 kn+1k ROV, Kivitaipale (JJ ym.). Lajin pesintää ei ole vielä varmistettu Lapista.

KYHMYHAAHKA *Som spe*

24.-25.5.1988 1 PEL, Pellonjärvi (JH ym.).

ALLIHAAHKA *Pol ste*

ℒ 10.5.1985 1k (ikä +1kv) POS, Kynsiperä Tervajärvi (H. Hautala), 22.6.1986 7 n-pukuista POS, Mourusalmi (K.Haataja, I.Kaarto, E.Strömer) ja 25.5.1989 1n PEL, Pellonjärvi (JH ym.).

UIVELO *Mer alb*

Vähälukuinen pesijä ROV kesähavain-
toja neljältä eri paikalta (JJ), sen sijaan melko yleinen PLK (HK).

HAARAHAAHKA *Mil mig*

2.7.1983 1 KMJ, Joutsijärvi (P.Rauhala), 13.6.1984 1 SOD, Mutenia (O.Hirvasvuopio), ℒ 9.7.1984 1 KMJ, Räisälä (J.Pitkänen), 12.8.1984 1S KMJ, Kaarinanmajat (MM), 12.6.1986 1 ad SOD, Porttipahta (OP), 14.8.1988 1 SOD, kk (OP), 8.6. 1989 1 SOD, Lappalaisjärvi (OP), 10.6.1989 1 SOD, Ilmakkijärvi (OP) ja kevät 1989 1 ROV (LM-lehti 5/89).

MERIKOTKA *Hal alb*

Säännöllinen talvehtiminen alkoi SOD 1984/85 1-2 ad vuosittain (OP,PPA,-HK), SOD ulkopuolelta havaintoja muuttavista yksilöistä 12 (liite 1). Asutuja merikotkareviirejä on Lapissa vuosittain 7- 11 (Sternberg ym. 1990).

RUSKOSUOHAUKKA *Cir aer*

Viisi havaintoa: *L* 29.5. 1984 1 n-puk. YLI, Meltosjärvi (JJ ym.), *L* 12.5.1987 1 kuollut (joka oli rengastettu Pietarsaassa), KOL, Sieppijärvi (V.Lindh) ja 1.6.1987 1 n-puk. N ROV, Muurola-allas (JJ,VN,PP) ja 31.8.1989 1 n-puk. PEL, Pellonjärvi (JH). Ylitornion havainto oli 3. (aikaisemmat 1965 ja 1980), Rovaniemen 2. (1980) ja Kolarin 1. Kemin-Tornion seudulta tiedossa 11 havaintoa (Rauhala 1980, Heikkuri & Rauhala 1989, Rauhala 1989).

NUOLIIHAUKKA *Fal sub*

Varmistetut pesinnät: kesä 1984 pesi PLK, Ahvenvaara (H.Rae), kesä 1986 pesi (3 pull) YLI, Miekajärvi (A.Hyry) ja kesä 1987 3 pesintää PEL (JH). Onnistuneet pesinnät KOL, Väyläpää 1984, 1985 ja 1987 lisäksi epäonnistunut pesintä 1986 (JH).

Havainnot Keski-Lapista: 7.5.1985 1 SAL, Onkamo (PPi) ja 24.6.1987 1 SOD, Lokka (JJ, A.Mikala, A.Vähätalo). Ei havaittu SAL-SAV, Värriön alueella (VTA).

TUNTURIIHAUKKA *Fal rus*

Pesimäajan ulkopuoliset havainnot: 26.9.1983 1 SAV (TH), 23.11.1983 1 juv lensi ikkunan läpi KIT, Kenttälä (A. Jaatinen/ilm. JJ), 3.11.1984 kn ad SAL (TH) ja 2.4.1988 ad k SOD (PPa).

MUUTTOHAUKKA *Fal per*

Muuttohavainnot: 24.10.1983 1 ad S ROV, Saarenkylä (A.Hyry), 9.5.1985 1 ROV, Aittajärvi (M.Virtanen), 20.9.1985 1 SE SAV (Renvallit), 1.5.1988 1 N RAN, kk (MM) ja 22.9.1987 1 W PEL, Lempeä (THa).

Tunnettujen pesäpaikkojen määrä Suo-

messa on kasvanut 1980luvulla 45:stä 88:aan, tunnetuista pesäpaikoista peräti 63 % sijaitsee SOD, PLK, SAV ja SAL alueilla (Wikman ym. 1990).

LUHTAHUITTI *Por por*

17.6.1989 1 Ä SOD, Vajukoski (OP ilm.).

PIKKUHUITTI *Por par*

UUSI LAJI LAPILLE: *R* 21.4. 1983 1n SOD, Kasarmialue, yksilö kuoli 23.4. (löysi K.Harakka, määrittä HK).

LIEJUKANA *Gal chl*

noin 20.5.1983 1 kuollut YLI, Meltosjärvi (M.Kangas) ja *L* 30.3.1985 1 ROV, Sinettä (P.Rahko).

NOKIKANA *Ful atr*

ENSIPESINTÄ LAPISSA: 25.7. 1989 2 ad + 2 juv ROV, Kivitaipale Kivijärvi (JJ, K.Kaakinen). Muut havainnot:

11.5.1983 1 ROV, Aittajärvi (E.Niemelä), 3.5.1984 1 ROV, Ounaskoski (JJ,VN,PP), 10.-16.5.1984 2 PLK, Kairala (HK), 3.6. 1984 2 PEL, Pellonjärvi (JH), 30.9.1984 1 RAN, kk (MM), 1984 SOD, Kitinen (ilm. PPa) ja 12.5.1986 1 ROV, Saarenkylä (E.Airaksinen).

KURKI *Gru gru*

Esiintyminen Itäkairassa ks. Pulliainen & Saari 1989d.

MERIHARAKKA *Hae ost*

Pesiminen jatkunut ROV, Niskanperälä: pesä löydetty ainakin vuosina 1983, 1984 ja 1986 (H.Niemi) ja muinakin vuosina pari on ollut paikalla koko kesän (JJ, H.Niemi) (ks. myös Jokimäki & Niemi 1984). 8.9.1985 löytyi KMJ,

Levärannasta lentokyvytön yksilö (ilm. MM). Ranualta kaksi havaintoa: 6.6. ja 18.6.1987 1 m Saukkojärvi (MM).

ROV ja PEL tavataan säännöllisesti kevätmuuton aikana jäämerelle matkaavia yksilöitä. Syysmuutolla harvinainen: 8.8.1986 viimeinen havainto ROV, Niskanperän pesivistä yksilöistä (PP).

PIKKUTYLLI *Cha dub*

Etelä-Lapin tekobiotoopeilla tylliä runsaampi pesijä. Keski-Lapista havaintoja pääasiassa SOD: 1983 3 poik. reng. Ollila (T. Niskanen), 27.2.1983 1 SOD, kk (OP), 14.-15.6.1984 1 Kitiinen, lentokenttä (T. Alanko, E. Nieminen), 25.5.1986 1 SOD (PPa) ja kesä 1986 2 poik. reng. Aska (T. Nieminen). Kesä 1987 ilm. pesintä KMJ, Isokylä (P. Piisilä).

TUNDRAKURMITSA *Plu squ*

24.5.1983 1 NE SOD, Kelujärvi (OP), 21.9.1983 2 S SOD, Kelujärvi (OP), 15.-16.9.1988 3-8 PEL, Pellonjärvi (JH ym.), 3.8.1989 ä PEL, Pellonjärvi (JH) ja 26.9.1989 ä PEL, Pellonjärvi (JH).

ISOSIRRI *Cal can*

Ensimmäinen havainto Rovaniemeltä: 26.5.1987 2 ad ROV, Niskanperä (PP, VN) ja 15.9.1988 1 PEL, Pellonjärvi (JH).

PIKKUSIRRI *Cal uta*

Vain syyshavaintoja. Rovaniemen Pasiksella 1983-88 yht. 59 yks. (JJ ym.). Havainnot muualta: 20.7.1983 2 ad SOD, Lokka (OP), 9.9.1983 2 PEL, Paamajärvi (RK), 15.9.1983 1 SOD, Kelujärvi (OP), 1987 SOD, Lokka (ilm. PPa) ja 9.9.1989 2 PEL, Pellonjärvi (JH ym.).

KUOVISIRRI *Cal fer*

20.7.1983 2 ad kp SOD, Lokka (OP), 17.8.1986 1 ad ROV, Paskis (PP), 30.7.1987 29 ad SOD, Lokka (OP), 21.-23.8.1988 5 ROV, Paskis (JJ, PP) ja 15.-16.9.1988 1 PEL, Pellonjärvi (JH). Rovaniemen havainnot 4. ja 5. havainto paikkakunnalta.

MERISIRRI *Cal mar*

2.10.1983 1 tp SOD, Kelujärvi (OP), 19.10.1985 1 SOD, Kelujärvi (OP) ja 11.12.1988 1 kuollut värirengastettu SOD (PPa ym.)

SUOSIRRI *Cal alp*

Harvinainen pesimäaikana: 12.7.1983 1 ad hätäilevänä SAL, Jouttenaapa (PPi).

JÄNKÄSIRRIÄINEN *Lim fal*

Vain kaksi muuttoaikaista havaintoa ilmoitettu: 26.5.1985 1+1 NE SOD (OP) ja 26.5.1987 1 p ROV, Niskanperä (VN, PP). Etelä-Lapissa PLK:ta lukuunottamatta vähälukuinen pesimälaji, josta on syytä ilmoittaa kaikki havainnot.

LEHTOKURPPA *Sco rus*

Havainnot Keski-Lapista: 23.8.1983 1 SOD, Tähtelä (OP), kesä 1985 havaittu SAV, Värriö (VTA) ja noin 17.9.1988 1 PELK, Pyhäjärvi (T. Kontaniemi).

MUSTAPYRSTÖKUIRI *Lim lim*

ℒ 6.5.1984 1 PEL, Turtola (RK, MK) ja ℒ 4.5.1986 1 PEL, Nivanpää (JH, THa).

PUNAKUIRI *Lim lap*

Ei syyshavaintoja, keväthavainnot: 15.5.1983 7 S SOD, Lokka (OP),

23.5. 1983 1 PEL, Nivanpää (S.Mäki-
kyrö ym.), 15.5.1986 1 PEL, Pellon-
järvi (JH,TH) 18.5.1986 k+2n ROV,
Niskanperä (E.Aikio), 15.5.1987 4
PEL, Pellonjärvi (JH), 17.5.1987 2 kn
SOD (PPa), 26.5.1987 1 ROV, Nis-
kanperä (PP,VN) ja 23.5.1988 1 PEL,
Kaaranneskoski (JH). SAL/SAV, Värri-
ön alueella vähälukuinen pesimälaji
(VTA).

PUNAJALKAVIKLO *Tri tot*

Pesinnät tai pesintään viittaavat havain-
not: kesä 1984 YLI, Kainuunkylä Tor-
niojoki (PR), kesä 1987 KMJ (PPi) ja
ROV, Muurola Kemijoki 1988 (JJ).
Muut kesähavainnot: 11.6.1983 1
PLK, Kairanaapa (HK).

Syyshavainnot: 20.8.1984 1 tp ROV,
Ounasjokisuisto (JJ,PP). Kevätmuutolla
yhteensä 19 yksilöä (ks. liite 1).

METSÄVIKLO *Tri och*

Kesähavainnot Keski-Lapista:
14.6.1984 hätäilevä kn KOL, Kesanki-
järvi (K.Savonen) sekä kesältä 1987 yl-
lättävän paljon havaintoja Itä-Lapista:
3.6. 2Ä+1 KMJ, Takavaara, 5.6. 1
KMJ, Ailanka, 7.6. 1Ä PLK, Lampi-
vaara ja 13.6. 1Ä SAL, Routelo (kaik-
ki PPi). SAV, Värriötunturin ympäris-
tössä vakituinen muutaman parin kanta
(VTA). Pohjoisin havainto: 9.6. 1988
kn MUO, Hangasmaa (JJ ym.).

RANTAKURVI *Xen cin*

Pesintä varmistettiin vuosina 1987 ja
1988.

KARIKUKKO *Are int*

Vain keväthavaintoja (12/15 yksilöä),
jotka kaikki keskittyvät tuokokuun puo-
livälin - kesäkuun alun välille (ks. liite
1). Havainnot koskenevat Jäämerelle

matkaavia yksilöitä. On kuitenkin muis-
tettava, että INA, Inarinjärvellä on oma
pesivä kantansa (P.Portti, HK ym.).

LEVEÄPYRSTÖKIHU *Ste pom*

R 13.10.1985 1 juv tumma RAN,
Saariharju toimitettiin RAN eläinpuis-
toon (ilm. MM), R 25.10.1985 1
(I-kv), joka rengastettiin MUO, Liepimä
(P.Rauhala, JH) ja R 26.10. 1985 1 ad,
joka rengastettiin KOL, Nuottajoki
(V.Ajanki, JH). Loppusyksyllä 1985
tehtiin Lapissa yhteensä noin 20 kihuha-
vaintoa (ilm. JH). Edellinen vastaavan-
lainen kihuinvaasio koettiin Lapissa ke-
vällä 1978 (Halonen 1978).

MERIKIHU *Ste cus*

1.9.1985 4 subad tummaa lähti metsä-
autotieltä SOD, Lokka Pihtijoki (TH),
1986 SOD, Lokka (ilm. PPa), 7.7.
1984 siivet muuttohaukan pesällä PLK
(J.Pallari,HK), 29.6.1987 1 YLI, Mie-
kojärvi (A.Hyry) ja 21.9.1988 1 juv
näkiintynyt ROV, Porokari (ilm. JJ) (2.
havainto Rovaniemeltä.)

TUNTURIKIHU *Ste lon*

Muuttohavainnot: 10.6.1983 1 SOD,
Peurasuvanto ja 31.5. 1988 1 KIT, Ke-
lontekemä (J.Junttila).

ISOKIHU *Ste sku*

R 9.10.1983 1 SOD, Kelujärvi (OP).
Laji tavattu Lapin aikaisemmat havain-
not Enontekiöltä vuosilta 1920 ja 1978.

PIKKULOKKI *Lar min*

Laji jatkaa etenemistään Lappiin: pe-
sinnät tai pesintään viittavat havainnin-
not: 1985 tavattiin nuoria yksilöitä
ROV, Niskanperä (JJ) ja KOL, Aalis-
järvi, 1988 1 juv ROV, Ounasjokisuis-
to (JJ) ja 1986 3-5 paria pesi todennä-

köisesti SOD, Kelujärvellä (OP). Vaki-
tuiset pesimäkannat PEL, Paamajärvellä
(JH ym) ja ROV, Kivitaipaleen Kivijär-
vellä ainakin v. 1988 lähtien (JJ). Li-
säksi havaittu pesimäaikaan seuraavissa
paikoissa: 1983: SOD, Ilmakkaapa
(HK), 1984: SOD, Lokka (HK),
1985: ROV, Ounasjokisuisto, PEL,
Pellonjärvi, YLI, Meltosjärvi ja POS,
kk; 1987: KOL, Aalisjärvi ja 1988:
MUO, Särkijärvi (JJ ym.). Ei havaittu
SAL-SAV, Värriön alueella (VTA).
Laji on jo levittäytynyt INA, Ivalojo-
suulle (pesintä 1987 HK ym.)

SELKÄLOKKI *Lar fus*

Kesähavainnot: 11.6.1985 1 ad ROV,
Ounasjokisuisto (PP), 21.6.1985 2
PEL, Alposjärvi (JH), 26.6.1985 1
KMJ, Tossanselkä (H.Rae), 3.6.-1.8.
1986 1-4 RAN, Simojärvi, esim. 1.8.
2 ad+2 juv (M. Pernu), 26.7.1987 4
RAN, Simojärvi (M. Pernu), kesä 1987
pesi SAL, Suomujärvi ja havaintoja
KMJ (PPi). Ei havaittu PLK 1983-84
(HK) eikä SAL-SAV, Värriössä 1983-
89 (VTA). Nykyisin on syytä ilmoittaa
myös kaikki muuttoaikaiset havainnot.

ISOLOKKI *Lar hyp*

6.6.1984 1 SOD, Lokka (OP) ja
3.-4.5. 1988 1 3-kv ROV, kaupunki-
-Hirvas Kemijoki (JJ,PP,VN) (kolmas
havainto Rovaniemeltä).

MERILOKKI *Lar mar*

SOD, Lokalla ja Porttipahdalla oma
pesivä kanta (PPa,OP ym). Nykyisin
säännöllinen kevätmuutolla ROV (JJ,
PP,VN). Havainnot SOD-ROV ulko-
puolelta: *L* 2.9.1984 1 juv KOL,
Sieppijärvi (JH), *L* 23.9. ja 8.10.1984
1 juv+2 juv PEL, Yliranta (JH), *L*
31.5.1985 2 juv PEL, Lempeä (JH

ym.), syysk 1986 1 PEL (JH), *L*
15.5.1987 1 juv PEL, Pellonjärvi (JH),
15.8.1987 1 KIT, kk (T.Torvinen /ilm.
J. Takalo), 3.5.1988 1 ad PEL, Nivan-
pää (JH ym.), 7.5.1988 2 ad N PEL,
kk (JH ym.) ja 25.9.1989 1 ad S PEL,
Lempeä (JH).

PIKKUKAJAVA *Ris tri*

R 12.-26.5.1983 2-kv SOD, Lokka
(A. Lakela ym.), *R* 18. 5.1985 2 ad
ROV, Alakorkalo (M.Komonen, H.An-
nanpalo), *R* 25. 11.1985 1-kv KIT, kk
(MM ym.), marraskuu 1985 1 louk-
kaantunut KMJ, Särkikangas (LK-lehti
26.11.1985) ja 1988 SOD (ilm. PPa).

RÄYSKÄ *Ste cas*

L 3.7.1983 1 ROV, Niskanperä (PP)
ja 16.8.1983 2 YLI, Kainuunkylä (JH).

KALATIIRA *Ste hir*

Pohjoisin havainto: 15.9. 1983 1
ad+1 juv SOD, Kelujärvi (OP). ROV
alueella selvästi lapintiiraa yleisempi
(JJ). Laji pesinyt myös Pohjois-Lapissa
(1987 pesintä INA, Kettujoki (HK
ym.), joten tiirojen lajinmääritysten
kanssa on oltava tarkkana.

MUSTATIIRA *Cli nig*

1988 SOD, Porttipahta (ilm. PPa).

JÄÄKYYHKY *All all*

R 22.11.1983 1 ad tp harakoiden
pahoinpitelemä, kuoli 23.11. SOD,
Aska (HK), *R* 23. 11.1984 1 KIT,Kiis-
tala (T.Konttavaara ym/ ilm. JH) ja *R*
27.1.1986 1 SOD, Torvinen (PPa).

LUNNI *Fra arc*

R 28.12.1988 1 kuollut SAL, Naruska-
järvi (ilm. M.Särkelä).

KESYKYYHKEY Col liv dom

Rovaniemen kaupungin kanta 150-200 yks. (JJ). Havainnot muualta: PLK: talvella 1982 /83 ilmutui kirkonkylälle 10 yks. parvi, josta oli jäljellä 8.1.1984 vielä 7 yks. (HK), 1986 4 (T.Lineri), SAV: 31.12.1984 2 kirkonkylällä (HK), PEL: jouluku 1985 1 Rattosjärvi (H.Lehtimäki), talvi 1985/86 1 Yliranta (JH ym.), 2.4. 1986 1 Lampsijärvi (JH), 4.6.1986 1 Sirkkakoski (T.Kuova), 21.8.1987 1 Lampsijärvi (E.Mäki), 22.12.1987 1 Yliranta (ilm. JH) ja 6.4.1988 2, 30.4.-88 3 ja syksyllä 1988 9 yks (pesi Pellossa, Yliranta (JH), RAN: 7.10.1985 1 kirkonkylä (MP), syksy 1987 lähtien -10.3.1988 6 ad+6 juv Kuha (P.Kuha /ilm. MM), syksystä lähtien -28.12.1988 2-4 kk (J.Ilvesluoto, MM) ja 31.12.1989 5 kk (MM), SAL: syyskuun loppu 1987 2 Naruska (I.Moilanen), MUO: 3.4.1986 1 kk (M.Juopperi) ja YLI: 9.1. -16.2.1986 1 Meltosjärvi (A. Kallijärvi, T.Konttavaara). Lisäksi havainto ROV, Tapionkylä 15.3.1986 1 yks (O.Poikajärvi). Lajin viimeaikaisesta esiintymisestä Lapissa ks. Huhta 1987.

UUTTUKYYHKEY Col oen

ℒ 19.4.-12.5.1984 1-2 SOD, Kelujärvi (OP, HK), ℒ 27.-29.4.1984 1 PEL, Turtola (RK), 4.4.1985 1 ROV, Kuolajoki 4-tiellä (JJ, VN, PP), ℒ 5.5.1987 1 PEL, Yliranta (JH), 1987 SOD (ilm. PPa) ja 23.4.1989 1 PEL, Yliranta (JH, THa).

SEPELKYYHKEY Col pal

Keski-Lapin havainnot: ilm. pesi 1983-84 PLK; 23.4. 1983 1 Saunavaara, 24.4.1983 noin 6 kk, 29.6.1983 1 Kairala, 21.4.1984 3 Saunavaara, 2.5.

1984 3 Arvosjoki, 13.5.1984 3 Kairala ja 22.8. 1984 2 Arvosjoki (kaikki havainnot HK), 22.9.1984 1 SAV, Korvainturi (HK), 21.4.1985 1 MUO, Tapojärvi (O.Tapojärvi), 28.4. 1986 2 KIT, kk (A.Sallinen), 5.6.1987 1 SAL, Hirvasjoki (J.Mäkelä /VTA), 3.5.1988 1 SOD (PPa) ja 21.4.1989 1 SOD (PPa).

TURKINKYYHKEY Str dec

ℒ 25.5.1983 1 PEL, Yliranta (JH), ℒ 11.6.1983 1 PEL, Turtola (RK, A.Raappana), ℒ 22.6.1983 1 KIT, kk (K.Koivula), ℒ 24.9.1983 1 SOD, Vuotso (V-P. Viklund), ℒ 2.-20.6.-1984 2 PEL, Juoksenki (P.Maansaari), ℒ 7.6.1984 2 KIT, kk (I.Biro), ℒ 6.-7.6. 1984 1-2 SOD, Vuotso (O.Hirvasvuopio), ℒ 1.-4.7.1984 1 PEL, Rattosjärvi (J.Jokela /ilm. JH), 15.4.1989 1 PEL, Yliranta (JH, THa), noin 23.-30.5.1989 1 KIT, Jauhojärvi ja 17.6.1989 1 SOD, kk tori (OP).

TURTURIKYYHKEY Str tur

25.5.1983 2 ROV, Jaatila (T.Perttunen), 13.8.1983 1 PLK, kk (H.Karhu), 12.10. 1983 1 ROV, Ounasjokisuisto (PP), syksy 1983-keväät 1984 1 MUO, Liepimä (T.Rauhala ym.), ℒ 11.10.1985 1 PEL, Yliranta (JH, THa, L.Piippola), 2.7.1988 1 SOD, Porttipahta (T. & L.Hakkari, P.Suhonen), 23.-25.9.1988 1 ROV, Viirinkangas (V.Isomursu, P.Willman), 29.5.1989 1 RAN, Herva (P.Lauri) ja 11.10.1989 1 ROV, Oikarainen (A.Ranta). Lajirunsastui Lapissa 1970-luvun alkupuolella (Rauhala & Saari 1986).

HUUHKAJA Bub bub

Vähälukuinen Lapissa; ROV 1984-1988 tiedossa 7 eri reviiriä (JJ).

TUNTURIPÖLLÖ *Nyc sca*

16.3.1984 1 ROV, Suuas (M.Hepola),
30.4. 1984 1 ad k KMJ, (S.Saari),
24.6.-14.9. 1984 1n, joka kuoli PLK
(HK), maaliskuu 1985 1 ROV (LM-lehti),
17.6.1985 1 ROV (LM-lehti),
21.2.1987 1 KIT, Kapustaselkä (kyläläiset /ilm. JH),
15.6.1989 1 SOD, Kiilopää (OP),
8.-9.7. 1989 1 n PELK (E.Perttunen),
5.8. 1989 1 ad + 1 juv PELK, Kairala (M.Marttiini) ja joulukuu 1989 1 YLI, Kainuunkylä (O. Lampinen).

VARPUSPÖLLÖ *Gla pas*

Yksi pesintä: 1983 SOD, Lintuselkä ainakin 1 ad ja ainakin 2 pull reng. (PPa, HK, H.Rae). Soidintelevia kuultu PEL pari kertaa ja RAN ja PLK kerran, lisäksi kesähavainto 14.6.1986 1 SAL, Ainijärvi (VTA). Talvihavaintoja yhteensä 28 (liite 1); kahtena talvena runsaampi esiintyminen: 1987/88 17 yks. ja 1988/89 8 yks. Muina talvina vain yksittäisiä. Toistaiseksi paras esiintyminen on ollut talvella 1982/83, jolloin Lapissa havaittiin noin 50 yksilöä (Halonen 1984).

VIIRUPÖLLÖ *Str ura*

Vähälukuinen alueella; ROV kaksi reviiriä löytyivät 1987 (mm. pesintä), jonka jälkeen samoilla paikoilla vuosittain 1-2 paria (JJ ym.). Havaintoja kaikkiaan 13, joista 5 koskee kuolleena löydettyjä yksilöitä (liite 1).

LAPINPÖLLÖ *Str neb*

Runsas pesimäkanta 1983 PLK-SOD alueella (ehkä noin 20 paria pesi (HK)) lähtökohtana talvivaellukselle 1983/84: ROV 11 yks. (JJ ym.) ja 1989/90 ROV 21 (JJ ym.), lisäksi tammikuussa 1990 tehtiin havaintoja seuraavasti:

YLI 11, PEL 7, RAN 3, SOD 2 sekä KIT, KOL & MUO 1. Edellisellä talvivaelluksella 1980/81 Lapissa yht. 24 yks (Anon1983).

SARVIPÖLLÖ *Asi otu*

Vuonna 1983 pesi SAL, Salmivaara 3 pull lentoon (PPi), 13.6.1983 kn + 7 pull PELK, kk (HK), 26.6.1983 1 ad + 2 pull reng. + 27.6. 1 pull reng. SAV, kk (HK), 12.8.1984 1 PEL, Paamavaara (JJ, PP, MK), 14.5.1985 1 ikkunaan törmännyt ROV, keskusta (ilm. JJ), 16.6.1985 1 ROV, Ounasjokisuisto (PP), kevättalvi 1986 1 kuollut PEL, Nivanpää (E.Lassila), toukokuu 1987 Ä vanhalla pesimäpaikalla SAL, Salmivaara (PPi), 5.-6.8. 1988 2 maastopoikasta PEL, Konttajärvi (L.Piippola) ja 30.5.1989 1 YLI, Aavasaksa (L.Piippola). Lajin esiintymisestä ks. Halonen 1983a.

HARJALINTU *Upu epo*

Syys-lokakuulla tavattu yhteensä 16 yks. (liite 1). Muut havainnot: 4.6.1983 ROV, Vanttauskoski (V.Kaihua), 7.5.1985 1 KOL, Sieppijärvi (E.Keskinarkaus), 7.-13.5.1987 1 KMJ, kaupunki (P.Pihaterä, K.Rytilahhti) ja 16.5.1989 1 löytyi kuolleena tieltä SOD, Peurasuvanto (OP).

HARMAAPÄÄTIKKA *Pic can*

Talvilaji, jota tavattiin ennätykselliset 14 yksilöä, joista puolet ROV. Eniten havaintoja 1987, jolloin 5 yks. (ks. liite 1).

PIKKUTIKKA *Den min*

Ohessa kaikki ilmoitetut havainnot: 23.4.1983 k PLK, Saunavaara (HK), 15.5.1983 k PLK, Härkäjoki (HK), 10.9.1983 1 PLK, Kokonaapa (HK),

5.11.1983 1n ROV, Vikajoki (JJ, PP),
19.2.1984 n PLK, kk (HK), 7.4.1984 k
SOD, Kelujärvi (HK) ja 5.10.1986 1
ROV, Hirvas (JJ).

KIURU *Ala arv*

Esiintyminen Itäkairassa ks. Pulliainen
& Saari 1989c.

TUNTURIKIURU *Ere alp*

Laji jatkaa vähenemistään. Vain viisi
havaintoa: 9.9. 1983 ä SOD, Kiilopää
(A.Koukila), 27.4.1985 1n SOD, Kelu-
järvi (OP), 6.4.1986 1 SOD (PPa),
27.4.1986 3 PEL, Yliranta (T.Piippo-
la) ja 3.5.1986 1 PEL, Sirkkakoski
(JH). Esiintyminen Suomessa (ks. Hil-
den 1987) ja Itäkairassa (ks. Pulliainen
& Saari 1989c).

LAPINKIRVINEN *Ant cer*

Vain syyshavaintoja (pääasiassa 16.-
-28.8.), yhteensä 32 yks (liite 1). Kes-
ki-Lapista ei tiedossa pesintähavaintoja.

VUORIVÄSTÄRÄKKI *Mot cin*

13.6.1983 1 SAV, Savukuru (VTA),
R 14.-28.8.1983 1 KOL, Äkäslompola
(M. Mela /ilm. O.Osmonen), R 12.9.
1983 1k SAV, Tyyroja (A.Koukila), R
16.6.-1.7. 1986 1 SAV, Jaurujokilaak-
so (M.Heinonen ym.) ja R 13.6. 1988
1k PELK, Pyhätunturi (R.Newton /ilm.
T.Numminen).

PEUKALOINEN *Tro tro*

Tunnetuin peukaloispaikka Lapissa lie-
nee POS, Korouoma, jonka ilmoitetut
reviirit vuosittain: 1984 4, 1985 5,
1986 2 ja 1987 2 (JJ ym.).

Havainnot muualta: 16.9.1983 1 RAN,
Simojärvi (M.Pernu), kesä 1983 ja 1984
2 Ä PLK, Pyhätunturi (HK), 22.11.1984
1 kuoli PEL, Lankojärvi (L.Rautio),

syyskuun puoliväli 1986 1 KMJ, kau-
punki (S-L. Vaarala), kesä 1987 reviirit
SAV, Pyhäkuru ja PELK, Peurakero
(PPi), 8.6.1989 Ä ROV, Auttiköngäs
(K.Kaakinen), 13. 7.1989 Ä ROV,
Meltaus (I.Pesonen, M.Soppela,JJ) ja
15. 8.1989 1 var. PEL, Iso-Apina (JH,
THa). Useimmat havainnot tehty joki-
laaksokuruissa. Lajin esiintymisestä
Itäkairassa ks. Pulliainen & Saari
1989a.

PUNARINTA *Eri rub*

Laji on selvästi yleistynyt alueella.
Tätä tukevat myös lukuisat (yli 20 hav.
1982-89 (HK, LI-I ym.) havainnot Poh-
jois-Lapista (INA-UTS).

SATAKIELI *Lus lus*

Lapin 3. ja 4. havainto: L 22.- 27.5.
1986 Ä RAN, kk (A.Määttä /ilm.MM)
ja L 3.- 5.6.1986 Ä RAN, Luiminka-
järvi (MM ym.). Kemi-Tornion alueella
tavattu 5 kertaa (Rauhala 1980, Huhta
suull.).

SINIPYRSTÖ *Tar cya*

15.6. lähtien- heinäkuun lopulle 1987
1 ad k + 1 juv k PLK (PPi), R 3.-20.6.
1987 2-kv Ä PLK (E.Peltonen ym.) ja
R 20.6. 1987 ad Ä PLK (M.Lauren).
Havainnot koskevat samoja yksilöitä.

MUSTALEPPÄLINTU *Pho och*

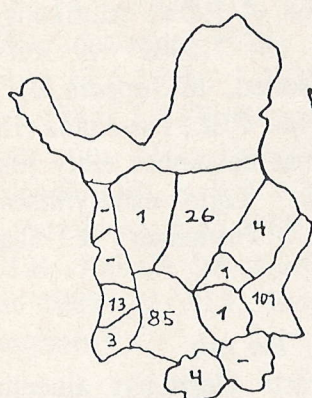
ENSIPESINTÄ LAPISSA!: kesä 1985
pesi ROV, mlk (ilm.JH). Muut havain-
not: L 18.5.1985 1k MUO, kk (O.Öh-
man ym.), 25.5.1986 1kn 1986 ROV,
mlk (T.Stenroth) ja 28.4.-1.5. 1986 1
1-kv k SOD, telelaitoksen varasto (OP).

MUSTAPÄÄTASKU *Sax tor*

R 17.6.-10.7.1985 1k SAL, Kotalanky-
lä (R.Mikkonen).

LIITE 1

VÄHÄLUKUISTEN LAJIEN YKSILÖMÄÄRIÄ ETELÄ- JA KESKI-LAPISSA
1983-1989

MERIMETSO

(muuttavia yks.)

KANADANHANHI

(kevätkuutto yks.)

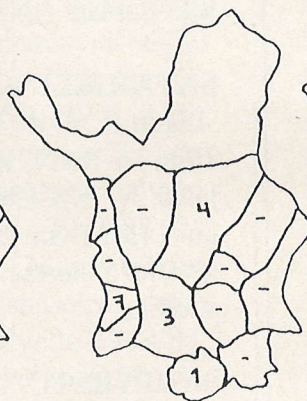
MERIKOTKA

(SOD ulkopuoliset)

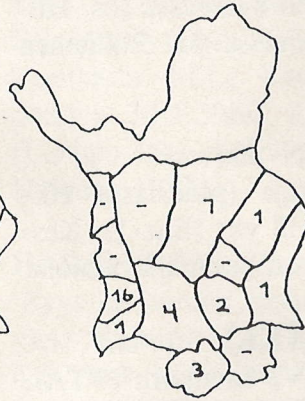
PUNAJALKAVIKLO

(kevätkuutto yks.)

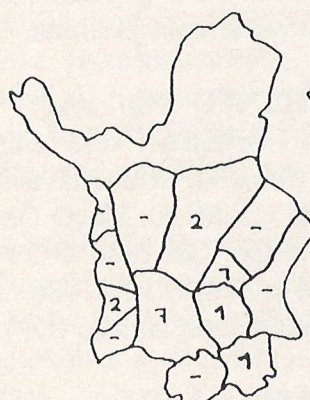
KARIUKKO

(kevätkuutto yks.)

VARPUSPÖLLÖ

(talvi yks.)

VIIRUPÖLLÖ

(kaikki yks.)

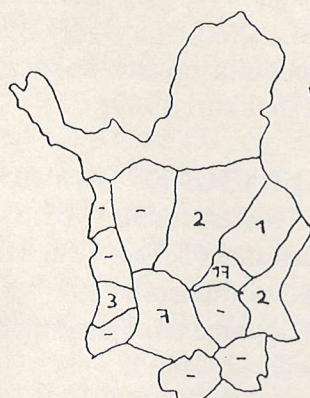
HARJALINTU

(syyskuutto yks.)

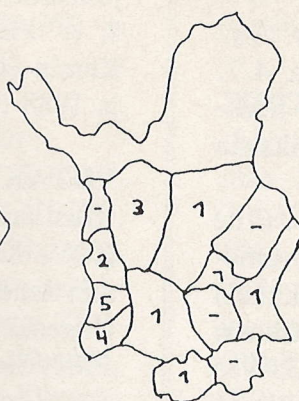

HARMAAPÄÄTIKKA

(syys-talviyks.)

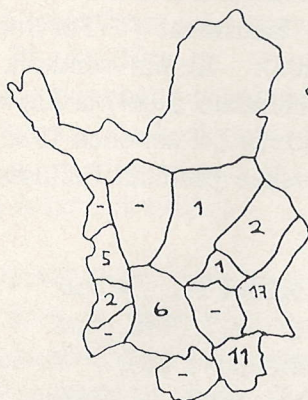
LAPINKIRVINEN
(syys yks.)

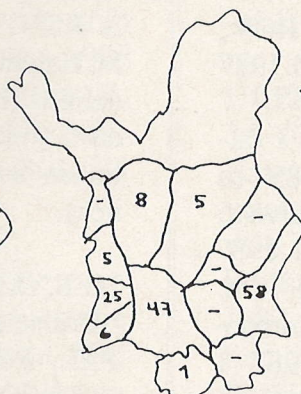
SEPELRASTAS
(kevät yks.)

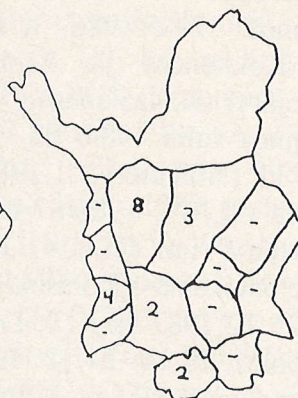
MUSTAPÄÄKERTTU
(syys yks.)

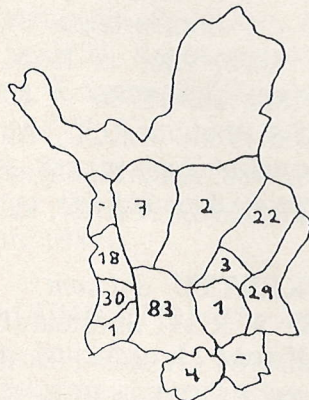
LAPINUUNILINTU
(kaikki yks.)

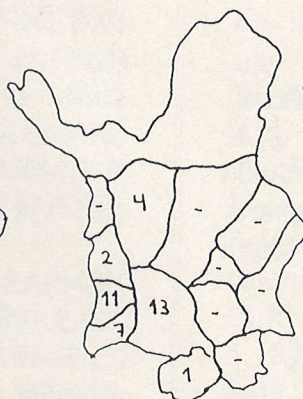
PYRSTÖTIAINEN
(syys yks.)

HEMPPO
(talvi yks.)

KIRJOSIIPIKÄPYL.
(1986-89 yks.)

NOKKAVARPUNEN

PIKKUSIRKKU

(talvi + kevät yks.)(pesinnät+rev 1988)

SEPELRASTAS *Tur tor*

Pesimäaikaikaiset havainnot: kesä 1987 pesintä PELK, Isokuru (PPi) ja 4.7. 1987 Ä SAL, Koutoiva (PPi). SAL-SAV, Värriön alueelta ei pesimäaikaista havaintoja (VTA).

Keväällä tavattu kaikkiaan 18 yks. (liite 1). Talvella 1984/85 tavattiin Rovaniemellä kahdessa paikkaan (Jokimäki 1987): 25.12.1984 1k Valajaskoski (H.Niemi, M. Niska) ja 20.-29.3.1985 1k Koskenkylä (U.Takanen, JJ, PP)!

MUSTARASTAS *Tur mer*

Kesähavainnot: 24.5.1986 ä ROV, Hirvas (A.Kokkonen) ja 12.6.1987 ROV, Lehtojärvi (K.Kaakinen).

Talvihavainnot: talvi 1984/85 1 talvehti RAN, kk (Nikkaset) 2.1.1985 1n ROV, Hirvas (JJ, PP), 1986/87 talvehti KOL, Pasmajärvi (ilm. JH), 14.12.1987 1 KIT, Kelontekemä (R.Pasma /ilm. J.Takalo), 26.12.1987 1k KIT, Lompolo (A.Lompolo), 20.11.-24.12.1987 1 KIT, Kelontekemä (R & J.Junttila), 31.12.1987 1k ROV, Korkalovaara (T.Vaarama) ja -15.12.1989 asti 1k RAN, kk (Ilvesluoto).

Kevätmuutolla havaittu PEL-YLI yht. 13 yks (JH ym.), muualla seuraavasti: ROV 1986, 1987, RAN 1985-87, PLK 1983 ja SOD 1983. Alueella tehtävillä useilla kevähavainnoilla lienee yhteys Pohjois-Lapin (Enontekiö) ja -Norjan pesivään kantaan.

RUOSTESIPIRASTAS *Tur nau*

UUSI LAJI LAPILLE: R 17.5. 1983 Ä KOL, Teuravuoma (A.Kaikusalo) (Kaikusalo 1985).

PENSASSIRKKALINTU *Loc nae*

UUSI LAJI LAPILLE!: L 18.-21.6.1986 Ä ROV, Ylikylä Ounas-

jokisuisto (JJ, VN, PP) ja kesäkuu 1989 1 Ä PEL, Pellonjärvi (K.Bergman). Kemin seudulla tavattu kahdesti; 1977 ja 1988 (Heikkuri 1989).

VIITAKERTTUNEN *Acr dum*

Uusi laji Rovaniemelle: 25.6.1989 Ä ROV, Kairatie (T.Tast /ilm JH). Kemin seudulta tunnetaan 1970-80-luvulta yhteensä kymmenen havaintoa (Herva 1985, Heikkuri 1989).

KULTARINTA *Hip ict*

Uusi laji Rovaniemelle: noin 15.6.1987 Ä ROV, Saarituvat (V.Torvinen /ilm. M.Halonen). Kemin seudulla tavattu neljästi (Heikkuri 1989) ja Lapissa kahdesti (Jokimäki, Punnonen 1985), joista toinen koskee pesintää Pellossa (Halonen).

HERNEKERTTU *Syl cur*

Pesintä: 2.7.1986 ad + poikue PEL, Pellonjärvi (JH). Rovaniemeltä tiedossa vv. 1983 -89 ainakin 17 eri reiviä (JJ ym.).

Havainnot ROV-PEL ulkopuolelta: 19.8.1984 1 lintuverkosta PLK, kk (HK), 6.-10.6.1986 Ä RAN, Läm-sanaho (MM), 18.6.1986 Ä RAN, kk (MM), 18.6.1986 1 KOL, Ääverjoki (JH), 15.6.1988 Ä RAN, Säynäjälampi (MM) ja 27.5.1989 Ä RAN, kk (MM).

PENSASKERTTU *Syl com*

20.5.1983 ä ROV, Suosiola (O&HJ), 25.5.-15.6.1984 Ä ROV, Koskenkylä (JJ, PP), 14. 6. 1985 1 PEL, Kylävaara (JH), 8.7.1985 Ä SAL, Salmivaara (PPi), 8.10.6.1986 1 PEL, Nivanpää (JH), 5.-19.6. 1986 1-2 Ä, myöhemmin varottelevia ROV, Ylikylä (JJ, PP, VN), 18.6.1986 1 Ä KOL, Lappea (JH), 29.6.1987 kn varotteli + 1Ä

ROV, Ylikylä (JJ,PP), 24. 8.1987 1
ROV, Ylikylän reviiirillä (VN,PP) ja
1.7.1988 Ä ROV, Ylikylä (JJ).

MUSTAPÄÄKERTTU *Syl atr*

Pesimäaikaiset havainnot: 2.-24.6.
1984 Ä ROV, Asemieskatu (JJ,PP),
17.6.1984 Ä ROV, Kotipuistikko (JJ),
8.6. 1986 Ä POS, Korouoman metsä-
autotie puronvarsi (JJ,VN,PP) ja 21.6.
1986 Ä POS, Korouoma (K.Haataja,
I.Kaarto, E.Strömmer). Kemin-Tornion
seudulta tiedossa kuusi kesähavaintoa
(Heikkuri 1989).

Syksyllä (pääasiassa loka-marraskuussa)
tavattu 31 yks (liite 1). Vuonna 1989
vielä tammikuussa Syväsenvaarassa (K.
Frum) ja yksi Koskenkylässä (U.Taka-
nen). Lajin esiintymisestä ks. Jokimäki
1982 ja Jokimäki 1985c.

IDÄNUUNILINTU *Phy des*

14.6.1983 Ä ROV, Mäntyvaarantie
(JJ), 12.8. 1983 1k juv verkosta PLK
(HK), 7.6.1984 Ä SAL, Kuntashaara
(VTA), 8.6. 1986 Ä POS, Korouoma
(JJ,VN,PP), 21.6.1986 Ä SAV, Jau-
rujokilaakso (P. Routasuo), 21.- 22.6.
1986 3Ä POS, Korouoma (K. Haataja,
I.Kaarto, E.Strömmer) ja 16.- 17.6.
1987 Ä KIT, Kiistala Leppäkumpu (J.
Takalo). Kemin seudulta tunnetaan viisi
havaintoa (Heikkuri & Rauhala 1989,
Heikkuri 1989).

LAPINUUNILINTU *Phy bor*

Tavattu kaikkiaan 41 yksilöä (liite 1),
joista kaksi havaintoa koskee pesintää:
R 25.7. 1983 2ad + 3 1-kv KOL, Teu-
ravuoma (J. Lampolahti) ja kesä 1986
Salla Värriötunturit pesälöytö heinä-
kuussa (VTA). Lajin parhaita tapaamis-
paikkoja ovat POS, Korouoma ja SAV-
SAL kurut. Kemi-Tornion alueelta on

tiedossa yksi havainto (Herva & Rauha-
la 1984).

SIRITTÄJÄ *Phy sib*

Laji jatkaa läpiminä keväinä työntymis-
tään Lappiin. Keski-Lapin havainnot:
3.6.1984 Ä PLK, Suvanto (HK), 11.6.
1984 Ä KIT, Muusanlammit (E-M &
K.Savonen), 5.7. 1985 Ä SAL, Salmi-
joenkuru (PPi), 31.5. 1985 k SOD
(PPa), 28.6. 1987 Ä PELK, Isokuru
(PPi), 16.6. 1989 1 SOD, Sattanen
(PPa) ja 21.6.1989 Ä KOL, Korkea-
lehto (JH).

Vakituiset pesimäkannat: ROV löyty-
nyt noin 20 eri reviiiriä 1983-1989
(JJ,PP), POS, Korouoma (esim. 1985
3Ä (JJ ym.) ja 1986 9Ä (K. Haataja, I.
Kaarto). Pellosta 1985-1989 yht. 5 ha-
vaintoa, joista 1989 pesintä Pellonjär-
vellä (JH) ja SAV, Värriön kurut (pesä-
löydöt 1980 1. pesä, 1984 9, 1986 1 ja
1987 3) (VTA). Vain yksi havainto
Kemijärveltä (6.6. 1987 Kummunvaara
(P.Piisilä)), Ylitorniosta (3.6.1989 1
Matalajärvi (P.Rauhala) ja Ranualta
(24.6.1986 Väärä Koskenaho (MM)).
Ks. myös Jokimäki 1985b.

TILTALTTI *Phy col*

Laji on ilmeisesti vähentynyt viime
vuosina Etelä- ja Keski-Lapissa, kuiten-
kin PohjoisLapin havainnot ovat lisään-
tyneet (LI-I, HK ym , lieenee seurausta
parantuneesta havainnointitehosta (JJ)).
PLK 1983-84 vain yksi havainto 17.
5.1984 Ä kirkonkylällä (HK) ja SAL--
SAV, Värriön ainoa havainto on tehty
vuonna 1979! (VTA). Tiltaltin esiinty-
miseen pitäisikin kiinnittää enemmän
huomiota ja kaikki pesimäaikaiset ha-
vainnot lajista tulisi ilmoittaa myös lää-
nin etelä- ja keskiosista.

HIPPIÄINEN *Reg reg*

Vuosina 1983 ja 1989 poikkeuksellisen runsas myös pesimäaikana ROV (JJ). Hippiäisen esiintymisestä Itäkairassa ks. Pulliainen & Saari 1989b.

PIKKUSIEPPO *Fic par*

16.6.1984 Ä SAV, Ainijärvi (VTA) ja 20.6.1987 Ä POS, Korouoma (oululaiset lintumiehet, KALEVA-lehti).

PYRSTÖTIAINEN *Aeg cau*

Kaikki havainnot loka-marraskuulta (yht. 160 yks), suurimmat vaellukset vuosina 1983 31 yks ja 1985 82 yks. Ks. liite 1.

KUUSITIAINEN *Par ate*

Havainnot Keski-Lapista: 24.9. ja 23.10. 1983 ä PLK, kk (HK). ROV, PEL ja RAN alueella säännöllinen, mutta erittäin vähälukuinen talvehtija. KMJ talvehti 2 yksilöä 1988/89 (T.Leino). Vain yksi kesähavainto ilmoitettu: 15.5.1985 ä ROV, Kaihuavaara (JJ, VN, PP).

SINITIAINEN *Par cae*

Laji on runsastunut valtavasti, havaintoja reilusti yli 100 vuodelta 1983-89 (edellisessä katsauksessa vuosilta 1973-82 oli 87 havaintoa (Jokimäki & Punnonen 1985, ks. myös Halonen 1982)). Varmistetut pesinnät: 1984 ROV, Asemieskatu (JJ), 1986 ROV, Kotipuistikko (Simonen, JJ), 1987 ROV, Ylikylä (R.Sunila) ja ROV, Kotipuistikko (Simonen, JJ), 1988 PEL, Konttajärvi (JH) ja 1989 ROV, Niskanperä (ilm. JJ) ja Ojanperä (ilm. JH) sekä PEL, Lehmiavaara (ilm. JH). Pesintää ei ole varmistettu vielä Keski-Lapista.

PÄHKINÄNAKKELI *Sit eur*

Pesimäaikaiset havainnot: kesä 1984 todennäköinen pesintä 1 ad + 1 juv kerjasi ruokaa ROV, Mäntyvaarantie (M.Loias /ilm. JJ), talvesta 1982 /83 lähtien - huhtikuu 1985 asti 1 ROV, Olkkajärvi Kenttälä (ilm. JJ) ja koko kesän 1988- 25.10.1988 asti 1 RAN, Luiminkajärvi (S.Väisänen).

Havaitut yksilöt talvittain: 1983/84: 286 (Jokimäki 1984), 1984/85 6, 1985/86 8, 1986 /87 2, 1987/88 yli 40, 1988 /89 1 ja 1989/90 ainakin 5. Kemin seudulla tavattiin 176 yks. talven 1983/84 vaelluksella (Rauhala 1985).

KUHANKEITTÄJÄ *Ori ori*

2. havainto Rovaniemeltä: noin 18.7.1988 1 ROV, Sinettä (E. & E.Järvinen). Tavattu Enontekiöllä kahdesti (PLV). Kemi-Tornion seudulla laji on tavattu 8 kertaa (Heikkuri 1989).

PIKKULEPINKÄINEN *Lan col*

ENSIPESINTÄ LAPISSA!: Kesällä 1984 ROV, Toramoselkä Lintupalo hakkuuaukella (esim. 29.7. 1k + 2 juv kerjasi ruokaa) (J.Henriksson, JJ, PP)) Muut: 20.8.1983 1n ROV, teollisuuskylä (JJ), 2.6.1984 1n YLI, Meltosjärvi (JJ ym.), *ℒ* 7.7.1984 ad k POS (J.Henriksson, T.Korkolainen), *ℒ* 28.7. 1985 1n ROV, Paskis (JJ), 30.10.-1.11.1986 1 juv ROV, Jokkatie (JJ), 4.10.1987 1 lensi ikkunaan ROV, Saarenkylä (ilm. JH) ja 24.6. 1989 1n SOD, lentokenttä (OP).

RUUSUKOTTARAINEN *Stu ros*

℞ 25.5.1983 1 ROV, Saarenkylä (R & S.Silvennoinen) ja *℞* 22.8.-5.9.1984 1 ad ROV, Niskanperä (JJ ym.).

P. Lane - 90

PÄHKINÄHAKKI *Nuc car*

Suuremmat vaellukset syksyinä 1985 (yht. 49 yks) ja 1988 (yht. 29 yks). Muut havainnot: 8.9.1983 1 RAN, Simojärvi (M. Pernu), syksy 1987 1 ROV, Jyrhämänranta (A.Noponen), noin 6.-20.11.1987 1 MUO, Yli-Muonio (J.Alatalo), 7.8. 1989 1 PEL, Turtola (R.Olsen) ja 21.8.1989 1 ROV, Jyrhämänranta (A.Noponen). Talvehtiminen onnistui RAN, Piittisjärvellä 1 yks 1985/86 (L.Kaikkonen) ja ROV, Hirvas 1 (A.Kokkonen,JJ,PP). Kemintornion seudulla syksyllä 1985 yht. 55 yks. (Heikkuri 1986) ja syksyllä 1988 vain 6 yks (Rauhala 1989).

NAAKKA *Cor mon*

Viisi kesähavaintoa: 5.6. 1983 1 PLK, kk (HK), 4.6. 1984 3 PEL, Kylävaara (I. Bergman), 17.7.1984 1 PEL, Nivanpää (P. Niva), 2.6.1985 2 PEL, Yliranta (S.Mäkikyrö) ja 2.6. 1986 2 PEL, Turtola (E. Lahti). Havainnot KeskiLapista: 2.5.1984 2 N PLK, Kokkosniva (HK), 26.10.1987 1 SOD, Vajusuvanto (J.Takalo). ROV - PEL säännöllinen kevätmuutolla, YLI kaksi havaintoa (30.4.1988 1 Pessalompolo (E. Lanko) ja 18.3. 1989 1 Aavasaksa (J-P. Bergman) ja KMJ yksi havainto (11.3.1989 1 kaupunki (L.Piipola).

MUSTAVARIS *Cor fru*

Yksi kesähavainto: 1.6.1984 2 ROV, Alanampa (A. Rapakko). Havainnot ROV-PEL-RAN ulkopuolelta: 29.3.1983 1 ad KMJ, kaupunki (HK), 1.4.1983 1N PLK, kk (HK), 25.4.1983 1 ad PLK, kk (HK), 8.5.1983 1 PLK, kk (HK), 30.4.1985 1 ad SOD, Sattanen (OP), 11.5.1985 1 SOD, kk (OP), 12.5.1985 1 juv SOD, Ilmakiaapa

(OP) ja 19.4. 1986 2 SOD, kk (OP). Yksi syyshavainto ilmoitettu: 11.10.1987 1 ad ROV, kaatopaikka (VN). Havainnot vähentyneet koko Lapin alueella sitten huippuvuoden 1980 jälkeen (Halonen 1983b).

PIKKUVARPUNEN *Pas mon*

Helmikuu 1983 1 ROV, Ylikylä (R.Sunila), *L* 21.11. 1981 ja *L* kevästä 1982 lähtien -31.1. 1983 1 KIT, Kaukonen (J. Takalo, T.Torvinen), 30.1.1985 1 PEL, Nivanpää (S.Mäkikyrö), *L* 1.3. 1985 lähtien koko talven 1 KIT, kk (T.Torvinen, J. Takalo), *L* 26.1.1987 1 KIT, Alakittilä (R.Bäck /ilm. JH), *L* 21.4.1987 1 KIT, Kögäs (K.Kumpulainen/ilm. JH), *L* 18.5. 1987 1 KIT, kk (J.Takalo, T.Torvinen), 8.2. 1988 1 SOD, kk (M.Niemelä) ja 22.10.1988 2 ROV, Saarenkylä (JJ,PP).

VIHERPEIPPO *Car chl*

Pesi PLK, kk 1983 3 kn ja myös muutama pari 1984 (HK). Runsastunut räjähdysmäisesti Etelä-Lapissa 1980-luvulla, mm. ROV yleinen pesimälaji koko alueella (JH,JJ ym.). Keski-Lapissa talvehtii säännöllisesti ainakin KIT, kk ja SOD, kk (OP,PPa). Pohjois-Lapissakin lienee harvinainen vain keskitalvella (HK ym.).

TIKLI *Car car*

19.11.1983 1 SOD, kk (OP), helmi-huhtikuu 1984 1 KMJ, kaupunki (U. Jurmu), 13.5.1984 1 ROV, Oikarainen (P.Alaraudanjoki), pääsiäinen 1987 1 KIT, Kaukonen (A.Seppälä), huhtikuun loppu 1989 1 SOD, Raudanjoen koulu (T.Sääskilahti) ja 4-5.5. 1989 1-2 YLI, Meltosjärvi (M. Kangas & S. Kuoppala /ilm. JH).

HEMPPO *Car can*

Talvella ja keväällä havaittu yht. 16 yks (liite 1), lisäksi kolme kesähavaintoa: $\mathcal{L}$ 17.6.1984 1k ROV, Saarenky-
lä (JJ, K.Koskinen), 23.5. 1984 1 kn
PEL, Turtola (M.Knuuti) ja kesä 1984
kn ROV, Viiri (T.Ollila).

VUORIHEMPPO *Car ris*

$\mathcal{L}$ 23.4.1984 2 SOD, Kelujärvi (OP).

KIRJOSIIPIKÄPYLINTU *Lox leu*

Suurin vaellus alkoi syksyllä 1986 ja lintuja näkyi jokapuolella lääniä kohtalaisen runsaasti kevästä 1987 lähtien. Monin paikoin ROV, PEL, KIT, SAL ja SAV laji oli yleisin käpylintulaji keväällä 1987.

Kesähavainnot (kesä-heinäkuu) tehtiin ROV 1, KOL 3, YLI 1, PEL 3, PLK 1, SOD 1, SAL 13, KIT 1 ja INA 1 paikasta, luultavasti pesimään jäänyt kanta oli kuitenkin huomattavasti suurempi kuin kesähavaintojen määrä saattaisi odottaa.

Kesällä 1988 SAV, Värriössä lajia oli vielä siellä täällä elokuussa (A.Mikala). Ks. liite 1.

PUNAVARPUNEN *Car ery*

Reviirit (= Ä) Keski-Lapista: 1983; PLK 2Ä +2n (HK), SOD 2 (HK) ja SAL 1 (HK), 1984; PLK 2 (HK ym.) ja SOD 1 (PPa) sekä 1988 1 SOD (PPa). Itä-Lapissa yleistyy vuosi vuodelta, kesällä 1987 5 reviriä: PLK, Pyhäjärvi, SAL, Saija, SAL, Hiukkakoski ja Salmivaara ja KEMJ, Isokylä (PPi) ja 1 SAL, Syväkuru (VTA). ROV vuosittain noin 10 reviriä (JJ) ja PEL 2-5 reviriä (JH). Lajin runsastumista alueellamme olisi hyvä ja helppo seurata. Jokaisen olisikin syytä ilmoittaa ainakin kotikuntansa punavarpus-

reviirien lukumäärät vuosittain.

NOKKAVARPUNEN *Coc coc*

Länsirajan lintu, joka on levittäytynyt alueellemme Ruotsin kautta. Lisääntynyt valtavasti, talvihavainnot 24 yksilöstä ja keväälläkin tavattu 13 yks. (liite 1). Kesällä tavattu neljästi: kesä 1984 mahdollinen pesintä ROV, Oikarainen (P.Alaraudanjoki), kesä 1986 mahdollinen pesintä ROV, Oikarainen (P.Alaraudanjoki), 4.6.1989 1 KMJ, Särkikangas (P.Rantanen) ja 8.6. 1989 1 N SOD, Pyhä-Nattanen (ilm. OP). Laji alkoi pesiä Torniossa 1976 (Ylimaunu & Ylimaunu 1980).

PIKKUSIRKKU *Emb pus*

Pesintöihin viittavat havainnot: kesä 1988 maastopoikue SAV, Värriö 751:57 (A.Mikala) ja 15.7.1989 kn ruokki poikasia (3 juv) ROV, Sattajärvi (JJ). Näiden lisäksi vuonna 1988 löydettiin lisäksi 18 muuta reviriä (liite 1). Laji yleistyi selvästi Lapissa vuosina 1986- 87 (ks. Jokimäki 1989). Kemin-Tornion ensihavainnot tehtiin 1987 ja 1988 (Heikkuri & Rauhala).

INDIGOPEIPPO *Pas cae*

SUOMELLE UUSI LINTULAJI $\mathcal{R}$ 3.-7.5.1989 1 YLI, Ristioja (R.Ristioja, JH, THa).

TAANTUVATKO PULMUSET (*Plectrophenax nivalis*) LEVINNEISYYSALUEENSA ETELÄOSISSA ?

Erkki Pulliainen
Lennart Saari

von Haartmanin ym. (1963-72) mukaan pulmunen esiintyy Tunturi-Lapissa sekä Metsä-Lapin ja Peräpohjolan muutamilla korkeimmilla tuntureilla, eteläisimmillä niistä nähtävästi vain ajoittain. Näitä tuntureita ovat Kolarin Yllästunturi, Kittilän Aakenustunturi, Savukosken Nuorttitunturi, Sallan Värriötunturi ja Sautunturi sekä Pelkosenniemen Pyhätunturi. Saariselällä kanta on jo melkoinen. Vuosisadan vaihteessa pulmunen pesi Perämeren rannikolla ja saaristossa.

Erillinen pesälöytö on tehty Oulujärvellä (von Haartman ym. 1963-72). Vuosina 1974-79 toteutetussa atlaskartoituksessa eteläisin pesintä varmistettiin Yllästunturilla, mahdolliset pesinnät todettiin Sallan Värriötunturilla ja Sorsatunturilla sekä erillinen havaintopiste Saloisissa Perämeren rannikolla (Järvinen & Ylimaunu 1983).

Sallan Värriötunturin maastossa lintuja on tutkittu parin vuosikymmenen ajan. Painopiste on ollut pesimäbiologisissa selvityksissä. Ennen Värriön tutkimusaseman perustamista on retkeily alueella ollut vähäistä.

Muuttoaikaiset havainnot

Pulmunen saapuu alueelle keskimäärin 6.4. (S.D. 8.4 vrk), ääriarvojen ollessa 24.3.-22.4. ($n=16$ kevättä). 1970- ja 1980-lukujen saapumiskeskiarvoissa ei ole eroja. Muuttoparvet olivat sen sijaan 1970-luvulla suurempia kuin 1980-luvulla: suurin parvi 1971-75 n.40 yks., 1976-80 n.30 yks. ja 1981-86 6 yks.

Alueelta tunnetaan ainoastaan kuusi syyshavaintoa, joista vain yksi on tehty 1980-luvulla. Syyshavainnot keskittyvät vuosille, jolloin pulmunen kuului vielä Värriötunturin pesimälinnustoon.

Kannankehitys pesimäaikana

Varhaisimmat tiedot alueen pesimäkannasta (vuodelta 1957) ovat P. Linkolan esittämät kuusi paria Värriötunturilta ja yksi pari Sautunturilta (von Haartman ym. 1963-72). Kesällä 1968 arvioi J. Vappula alueen kannan suuruudeksi 20 yksilöä. Saaren (1973) mukaan Värriötunturin pulmuskannaksi arvioitiin vuonna 1970 15 pa-

ria, joskaan järjestelmällisiä takseerauksia ei suoritettu. Arvio on kenties hieman rohkea, parimäärä kieppui luultavimmin 10-15 paikkeilla.

Vielä 1971 löydettiin reviirejä seitsemän ja pesälöytöjäkin tehtiin kaksi. Samana vuonna tutkittiin Värriötunturin ja Saariselän eteläisimpien tuntureiden välinen maasto. Pulmusia ei tavattu Savukosken Naltiotunturilla, mutta Saariselän Vongoivalla 58 ha:n koealalta löytyi 3 paria (5.2 paria/km^2) heinäkuun puolivälissä (Saari 1973).

Tämän jälkeen pulmusia tavattiin Värriötunturilla kesä-heinäkuussa vain vuosina 1973, 1974 ja 1986. Vuonna 1987 pulmunen pesi jälleen Värriötunturilla 16 vuoden tauon jälkeen ja vuonna 1990 Värriötunturilla havaittiin todennäköisesti pesivä pari. Sautunturilla pulmusia on havaittu kesä-heinäkuussa vuosina 1970, 1976 ja 1981 (tutkimusaseman henkilökunnan havainnot täydennetty Viklundin 1988 tiedoilla). Vuosina 1985-87 laskettiin Itäkairassa yhteensä 59.9 km linjaa tunturipaljakalla. Pääsaran pulmustiheydeksi saatiin 1.0 paria/km^2 . Linjoille pulmuset osuivat vuosina 1985-86 (Pulliainen & Hildén, julkaisematon).

Kaikkiaan pesälöytöjä on tehty viisi (1969, 1970, 1971 2 ja 1987). Neljässä pesässä muninta alkoi pesissä keskimäärin 9.6. (S.D. 3.5 vrk).

Pohdintaa

Pesälöytöjen ja jopa pesimäaikaisten havintojen puuttuminen Värriötunturilta 1970-luvun puolivälistä lähtien viittaa vahvasti pulmusen taantumiseen. Lievää elpymistä lieenee tapahtunut 1980-luvun puolivälin jälkeen, jolloin ilmasto oli poikkeuksellisen kylmä. Pesälöytöjen puuttuminen tuskin johtuu puutteellisesta havainnoinnista sillä kivitaskun (*Oenanthe oenanthe*) pesiä on löytynyt tunturista aina näihin vuosiin asti, joten pesiä on etsitty tuntureiltakin. Nethersole-Thompsonin (1966) mukaan Skotlanin pieni pulmuskanta voimistuu sellaisina vuosina jolloin talvet Islannissa ja Skandinaviassa ovat ankaria. Värriötunturin havainto vuonna 1990 taas sattui poikkeuksellisen lämpimään jaksoon, joten lämpötila tuskin on ainoa pulmusen levinneisyyteen vaikuttava tekijä.

Pulmusen kannankehitystä tulisi tarkoin seurata tulevina vuosina. Onko lajin häviäminen Värriötunturilta vain paikallinen ilmiö vai onko laji yleisesti taantumassa. Pitkäaikainen kannankehitys viittaa siihen, että lajin levinneisyyden eteläraja on vetäytymässä pohjoiseen (ks. von Haartman ym. 1963-72, Järvinen & Ylimaunu 1983).

Linjalaskenta-aineiston perusteella pulmusen taantuminen on maassamme ollut jyrkkä. Vuosina 1941-49 tiheys oli 7.5- ja 1952-63 3.3-kertainen vuosiin 1973-77 verrattuna (Väisänen 1983).

sukupuolille saattaa olla kotipaikkauskollisuus. Vaihettumisvyöhykkeessä (noin 59-61°) koiraat ovat ilmeisesti paikkalintuja, mutta naaraat vaeltavat ja Fennoskandian pohjoisosissa sekä koiraat että naaraat vaeltavat.

Ylimaunu ym. (1985) selvittivät myyrien kannanvaihteluiden ja pöllöjen esiintymisen suhdetta. He jakoivat Fennoskandian kolmeen pikkujyrsijöiden kannanvaihteluvyöhykkeeseen: eteläisimpään (I, Skåne Etelä-Ruotsissa), vaihettumisvyöhykkeeseen (II, noin 59-61°, sisältäen mm. Etelä-Suomen) sekä pohjoisimpaan vyöhykkeeseen (III). Eteläisimmällä vyöhykkeellä (I) myyräkannat runsastuvat säännöllisesti loppukeväästä syksyyn, mutta laskevat talven kuluessa. Vaihettumisvyöhykkeelle (II) on ominaista kannanvaihteluiden monimuotoisuus ja epämääräisyys. Pohjoisimmalla vyöhykkeellä (III) kannanvaihteluiden jaksot ovat säännöllisempiä kuin välivyöhykkeessä.

Ylimaunun ym. (1985) mukaan pohjoisimman Suomen helmipöllökoiraatkin joutuvat vaeltamaan myyräromahdusten aikana päätellen siitä, ettei elonmerkkejä reviiireiltä tai pöntöistä löydy. Värriöllä tehdyt havainnot tukevat näitä johtopäätöksiä. Järjestemällistä pöllönkuuntelua ei alueella kuitenkaan ole harrastettu, joten sitäkin mahdollisuutta ei voi sulkea pois, että parittomia koiraita olisi alueella silloinkin kun pikkujyrsijäkannat ovat aallonpohjassa. Parittomat koiraat ovat kuitenkin innokkaita puputtajia (esim. Korpimäki 1981), joten kevätoiset kuunteluretket saataisivat tuoda lisävalaistusta helmipöllön esiintymiseen levinneisyysalueensa pohjoisrajalla. Uskomme kuitenkin, että pesineen helmipöllökoiraan kannattaa jäädä korkeintaan myyräromahdusta seuraavaksi kevääksi samalle alueelle ja mikäli naarasta ei ilmaannu silloin sen on parasta siirtyä alueelle, jossa myyriä löytyy. Luultavampaa kuitenkin on, että myyräromahdus pakottaa koiraan lähtemään jo samana vuonna. Hyvääkään pesäkoloa ei kannata vartioida mikäli seuraavaa alueelle saapuvaa naarasta pitää odottaa vähintään neljä vuotta. On luultavampaa, ettei koiras säily niin pitkään hengissäkään alueella, jossa myyrät ovat paksun lumipeitteen alla ja talvinen linnustokin on hyvin niukka.

KIITOKSET

Kiitämme Erkki Korpimäkeä ensimmäisen käsikirjoitusversion lukemisesta sekä asiantuntevasta kritiikistä.

SUMMARY: Nest records of Tengmalm's Owl (*Aegolius funereus*) in Itäkaira, NE Finland

Itäkaira is at the northernmost limit of the breeding range of Tengmalm's Owl. It has been argued that this species belongs to the avifauna of these latitudes only in peak vole years. Others say that a few males occupy these areas continually, but owing to low ornithological activity they go undetected. In Itäkaira breeding was recorded in 1978 and 1982, one and five nests, respectively. Lack of observations during cyclic lows of small rodents indicates that owl is absent in those times, as unpaired males are usually very vocal.

The question cannot, however, be settled before active search for hooting owls in spring is undertaken.

KIRJALLISUUS:

von Haartman, L., Hildén, O., Linkola, P.
Suomalainen, P. & Tenovuo, R. 1963-72:
Pohjolan linnut värikuvin. -Helsinki, 1092 s.

Korpimäki, E. 1981:
On the ecology and biology of Tengmalm's Owl
Aegolius funereus.
-Acta Univ.Oul.A. 118:1-84.

Korpimäki, E., Lagerström, M. & Saurola, P.
1987:
Field evidence for nomadism in Tengmalm's
Owl *Aegolius funereus*.
-Ornis Scand. 18:1-4.

Lagerström, M. 1983:
Helmipöllö *Aegolius funereus*.
-Teoksessa: Hyytiä, K, Kellomä-
ki, E. & Koistinen, J. (toim.) 1983: Suomen
lintuatlas, s.258-259. -Helsinki

Saari, L. 1973:
Itäkairan linnusto.
-Julkaisematon opinnäytetyö.
Helsingin yliopisto, Ympäristönsuojelun laitos,
74 s.

Saurola, P. 1985:
Finnish birds of prey: status and population
changes.
-Ornis Fennica 62:64-72.

Ylimaunu, J., Henttonen, H. & Lagerström, M.
1985:
Myyrien kannanvaihtelut ja pöllöjemm esiin-
tyminen.
-Lintumies 20:139-149

PELLONJÄRVI - PERÄPOHJALAINEN LINTUPA-
RATIISI*Jorma Halonen*

Pellon keskustaajaman tuntumassa oleva, helposti saavutettava Pellonjärvi on yksi Lapin läänin parhaista lintujärvistä, mutta monella tavalla lajinsa erikoisimpia edustajia. Pellonjärvi on hyvin matala ja monisokkeloinen. Suurin osa rannoista on leveän saraikkovyön reunustamia; järviruokoa ei ole lainkaan. Koska järvi on samalla tasolla Torniojoen kanssa, rajaväylän vedenkorkeuden vaihtelut tuntuvat välittömästi. Keväällä vesi voi olla muutaman päivän hyvin korkealla, syyskesällä viikkokaupalla erittäin matalalla.

Jos loppukesä on kuiva, Pellonjärvi on mainio kahlaajapaikka. Parhaimmillaan laajoilla lietteillä voi ruokailla satoja suokukkoja, sirrejä ja vikloja. Tundrakurmitsojakin voi olla kymmeniä syyskuun puolivälissä. Sateinen loppukesä kuitenkin peittää lietteet veden alle, ja suurin osa kahlaajista ohittaa järven ilmeisesti pysähtymättä. Oli vesi millä korkeudella tahansa (luontaisesti), Pellonjärvi kuhisee loppukesällä ja syksyllä vesilintuja. Näyttää siltä, että lähiseutujen metsäjärvien ja lampien sorsat kerääntyvät joukoittain hyvälle ruokapaikalle. Satapäiset sorsaparvet ovat tavallinen näky. Uiveloita on parhaana päivänä laskettu noin 75. Joutsenten paras päiväsumma on reilusti yli 200.

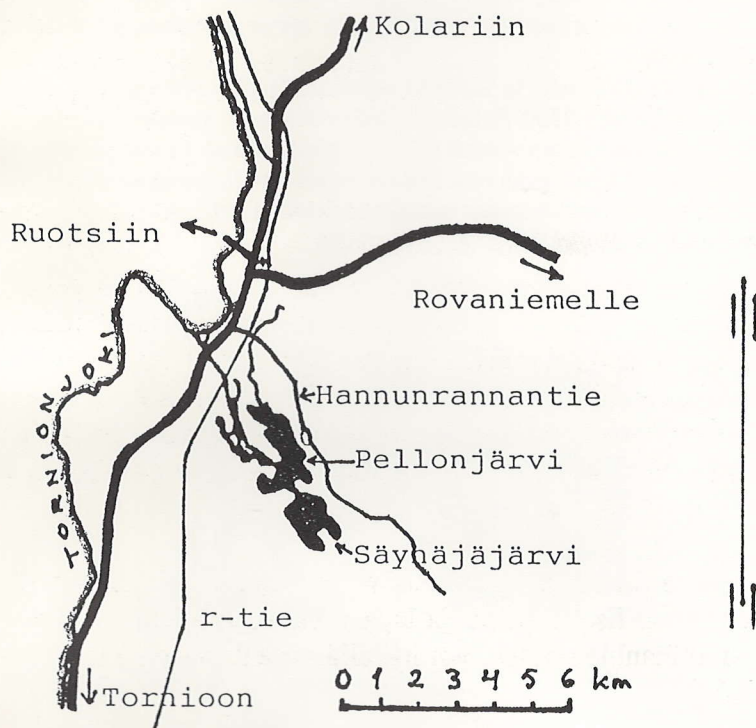
Myös keväällä Pellonjärvi on muuttavien sorsien levähdyspaikka. Toukokuun lopussa järveltä voi löytyä tavallisten lajien lisäksi puna- ja lapasotkia sekä alleja. Kyhmy- ja allihaahkakin on nähty. Metsähanhien seasta voi hyvällä onnella saada kaukoputkeen harvinaisia arktisia hanhia.

Keväällä lietteiden puute haittaa kahlaajien esiintymistä, mutta muutto Pellonjärven kautta on silti vilkasta. Vesilintujen pesimäjärvenä Pellonjärvi on vaatimaton; tähän vaikuttanevat eniten raju vedenkorkeuden vaihtelu ja siitä johtuva vesikasvillisuuden rakenne.

Kesäisellä Pellonjärvellä on toki omat mielenkiintoiset lajinsa. Saalistuspaikkana sitä käyttävät mm. kaakkuri, kalasääski ja nuolihaukka. Vesipääsky ilmeisesti pesii silloin tällöin järvellä. Rannan tuntumassa olevissa pensaikoissa, metsissä ja soilla ovat pesineet toisaalta eteläiset sirittäjä, hernekerttu ja punarinta, toisaalta pohjoiset lapintiainen, pikkusirkku ja sinirinta.

Merikotka on vierailut monena keväänä Pellonjärvellä; myös merimetso, -hanhi, -harakka ja -lokki on muuttoaikoina pistäytynyt järvellä. Vuodesta 1972 näihin päiviin olen havainnut Pellonjärvellä tai sen välittömässä läheisyydessä yli 150 lintulajia.

Pellonjärvelle pääsee helpoimmin kääntymällä valtatieltä 21 Hannunrannantielle. Valtatieltä on matkaa parhaalle rantatörmälle noin neljä kilometriä (kartassa oleva pieni lenkki Pellonjärvi-nuolen yläpuolella). Siitä tavoittaa kaukoputkella kaikki tärkeimmät vesilintukohteet. Järven parhaat kahlaaja- ja varpuslintupaikat ovat tästä kilometrin luoteeseen eli takaisin Pelloon päin. Siellä on mm. SSP-rengastuspaikka. Pellonjärvelle on suunnitteilla luontopolku ja lintutorni.

Kuva 1 Pellonjärven sijainti.

OTAVAN LINTUTIETO

MAAILMAN LINNUT

PÄÄTOIMITTAJANA CHRISTOPHER M. PERRINS
SUOMALAISEN LAITOKSEN PÄÄTOIMITTAJA
JUHANI LOKKI

AINUTLAATUISTA! LUONNONHISTORIAN LOISTELIAS MERKKITEOS ESITTELEE MAAILMAN KAIKKI 184 LINTUHEIMOJA

Maaailman merkittävimpiin lintutieteilijöihin kuuluva tohtori Christopher Perrins on johtanut joukkoa erikoistutkijoita ja taitelijoita eri puolilta maailmaa. Tuloksena on ainutlaatuinen hakuteos, kaunis katseluteos ja ajan tasalla oleva tietoteos kaikille lintuharrastajille ja luontoihmisille.

Otavan lintutieto esittelee upein värikuvien ja tarkoin selostuksien yli 1200 maapallon lintulajia ja luettelee maailman kaikki 9300 lintulajia heimoittain ja suvuittain. Se esittelee Kansainvälisen Linnustonsuojeluneuvoston ICBP:n luetteloimat vaaravyöhykkeessä olevat ja uhanalaiset linnut sekä julkistaa ensi kertaa maailman lintujen viralliset, Suomen Lintutieteellisen Yhdistyksen vahvistamat suomenkieliset nimet.

Loisteliaista kuvista selviävät kunkin lajin eri muodot - koiraan ja naaraan ero, nuoren ja vanhan ero, perus- ja juhlapuvun ero sekä eri alalajien erot. Lajitekstit keskittyvät linnun levinneisyyden, elinympäristön, koon, höyhenpuvun, pariutumisen, pesimisen ja olennaisen käyttäytymisen kuvaamiseen.

Lintujen elämästä ja muuntelusta kertovassa kuvitetussa johdannossa on luku lintumaantieteestä ja lintujen evoluutiosta, muutosta, pesimisestä, munista ja poikasista. Myös lintuja kohtavia uhkia ja lintujen suojelua käsitellään yksityiskohtaisesti.

440 sivua. 22,8 x 29 cm. Englanninkielinen alkuteos Illustrated Encyclopedia of Birds. 58.12. ISBN 951-1-12001-8. Ovh. sid. 425,-

**SUOMALAINEN
KIRJAKAUPPA**

ROVAKATU 24, ROVANIEMI